

Handreiking mobiliteit en duurzame gebiedsontwikkeling

Voor iedereen die worstelt met mobiliteitsvragen bij duurzame gebiedsontwikkeling en op zoek is naar kennis en inspiratie

CROW-KpVV

CROW-KpVV ontwikkelt, verspreidt en borgt collectieve kennis voor de decentrale overheden op het gebied van mobiliteit. Het gaat om kennis die fundamenteel ondersteunt bij de beleidsontwikkeling en -uitvoering.

Over CROW

CROW bedenkt slimme en praktische oplossingen voor vraagstukken over infrastructuur, openbare ruimte, verkeer en vervoer in Nederland. Dat doen we samen met externe professionals die kennis met elkaar delen en toepasbaar maken voor de praktijk.

CROW is een onafhankelijke kennisorganisatie zonder winstoogmerk die investeert in kennis voor nu en in de toekomst. Wij streven naar de beste oplossingen voor vraagstukken van beleid tot en met beheer in infrastructuur, openbare ruimte, verkeer en vervoer en werk en veiligheid. Bovendien zijn wij experts op het gebied van aanbesteden en contracteren.

Het integreren van duurzame gebiedsontwikkeling en mobiliteit blijkt lastig.

Gescheiden afdelingen, beleid en normen vormen nog vaak een blokkade voor verandering

Als we doen wat we deden, krijgen we wat we kregen: een duurzame invulling van gebiedsontwikkeling is nodig
Tot 2030 moeten er 700.000 woningen bijgebouwd worden. Ondertussen is het met het oog op de klimaatverandering noodzakelijk dat Nederland in 2030 49% minder CO₂ uitstoot dan in 1990. Eén ding is zeker: als we doorgaan zoals we nu doen, halen we die ambities niet. Want als we doen wat we deden, krijgen we wat we kregen. Een duurzame invulling van gebiedsontwikkeling is noodzakelijk. Onder duurzame gebiedsontwikkeling verstaan we een ontwikkeling die ertoe bijdraagt dat een gebied in alle opzichten een goede en aangename plek is om te leven, te werken en/of te recreëren zonder afwenteling van problemen naar elders en later.

Een integrale aanpak is in de praktijk soms lastig te realiseren

Een integrale aanpak, met daarbij een goede onderlinge samenwerking en begrip voor elkaars 'wereld' en belangen, is van groot belang voor het laten slagen van een duurzame gebiedsontwikkeling. Zo'n integrale aanpak vergt een andere manier van werken. Dat roept vragen en dilemma's op. Op het gebied van mobiliteit gaat het om vragen en dilemma's zoals:

- De beste mobiliteitsstrategie is nabijheid. Maar veel beleid is gericht op functiescheiding: uit elkaar halen van wonen en werken. Hoe doorbreek ik dit?
- Hoe zorg ik dat de integrale, duurzame ambitie van de gebiedsontwikkeling in de praktijk overeind blijft, ook als er druk is om de ambitie naar beneden bij te stellen?

- Hoe zorg ik dat de verschillende partijen in mijn gebied samenwerken en samen de kosten van gemeenschappelijke (mobiliteits)voorzieningen dragen? En hoe borg ik de doorlopende kwaliteit van mobiliteitsdiensten in het gebied?

De handreiking biedt handvatten voor het aanpakken van dilemma's en het beantwoorden van vragen

Voor veel van deze vragen en dilemma's is nog geen pakkend antwoord beschikbaar. De handreiking mobiliteit & duurzame gebiedsontwikkeling brengt beschikbare informatie bijeen. En biedt de gebruiker zo handvatten om zijn eigen weg te vinden in de dilemma's en vragen. Andersom kunnen gebruikers op termijn ook hun inzichten en ervaringen met elkaar delen. Zo brengen we mobiliteit in duurzame gebiedsontwikkeling samen verder. De eerste versie van de [handreiking is online beschikbaar](#). Op de pagina's hierna vindt u meer informatie over de handreiking.

De komende jaren ontwikkelen we de handreiking verder door

De komende jaren maken we een doorontwikkeling van de handreiking. Dat doen we natuurlijk niet alleen. We werken samen met professionals in het veld. Met overheden en ontwikkelaars. Maar ook met partijen als mobiliteitsdienstverleners, dataleveranciers, retailers, etc. In de volgende versies zullen we nog meer informatie opnemen. Over mobiliteit, maar ook over bijvoorbeeld energie en klimaatbestendigheid bij duurzame gebieds-

ontwikkeling. Ook breiden we de functionaliteit van de handreiking in de volgende versie verder uit. Het wordt dan makkelijker om informatie te filteren en om kennis uit te wisselen.

We nodigen overheden, ontwikkelaars en dienstverleners uit om mee te werken aan deze doorontwikkeling

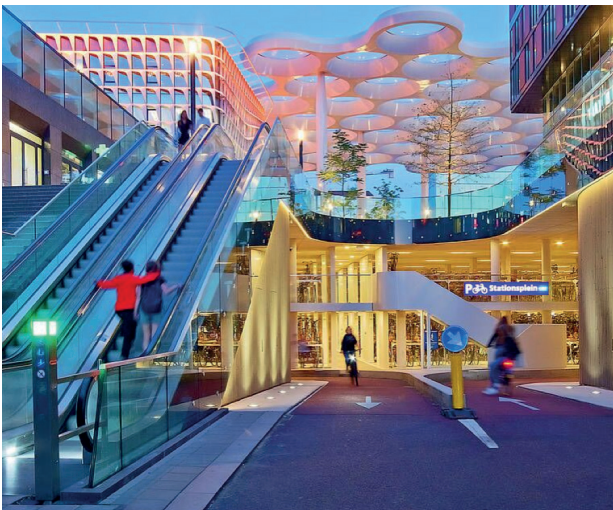
Wilt u meewerken aan de volgende versie van de handreiking? Of heeft u ideeën en suggesties die u met ons wilt delen? Neem dan contact op met Frans.Bekhuis@crow.nl.

[Naar de handreiking](#)

Dilemma

De beste mobiliteitsstrategie is nabijheid. Maar veel beleid is gericht op functiescheiding: uit elkaar halen van wonen en werken.

Hoe doorbreek ik dit?

Het STOMP-principe is een belangrijk onderdeel van de handreiking

STOMP staat voor Stappen, Trappen, OV, MaaS en Privé-auto

Bij het STOMP-principe geven we de S de meeste prioriteit, gevolgd door de T, de O, de M en dan pas de P. Zo vormt de mens het startpunt. Door functiemenging en compactheid toe te passen ontstaan gebieden waar lopen een aantrekkelijke optie is. Voor langere afstanden bieden fiets en OV uitkomst als schone en ruimte-efficiënte modaliteiten. MaaS – bijvoorbeeld deelvervoer – kan dit gebruik vergemakkelijken en verder stimuleren. De privéauto geldt als sluitstuk. STOMP vormt de basis voor de ruimtelijke inpassing van mobiliteit. Wat STOMP precies betekent voor een gebied, is sterk afhankelijk van de *gebiedstypologie*.

STOMP is ingegeven door duurzame mobiliteit. STOMP gaat onder andere over:

- Korte verplaatsingsafstanden door nabijheid van veelgebruikte voorzieningen en werk.
- Inclusieve, toegankelijke en betaalbare verplaatsingsmogelijkheden door keuzevrijheid in modaliteiten.
- Gezonde verplaatsingen door actief vervoer (lopen en fietsen).
- Schone verplaatsingen door lopen, fietsen en elektrisch (deel)vervoer (inclusief logistiek).
- Verkeers-efficiënte verplaatsingen door collectieve opties zoals openbaar vervoer en deelvervoer.
- Ruimte-efficiënte verplaatsingen door vervoerwijzen die hoogfrequent gebruikt worden en/of weinig (openbare) ruimte innemen.
- Tijdsefficiënte verplaatsingen door reisbewegingen over de dag te spreiden.

In de handreiking leest u meer over STOMP.

“We gaan ons bemoeien met de individuele mobiliteit van mensen. En daarmee met gedragsverandering. Dat is echt nieuw en daarin nemen we onze verantwoordelijkheid.”

Sebastiaan van der Hijden, gemeente Utrecht

De handreiking bevat allerlei soorten informatie: van beleid tot praktijk en van gangbaar tot vernieuwend

Praktijkvoorbeelden: inspiratie uit andere gebiedsontwikkelingen.

De handreiking bevat voorbeelden van gebiedsontwikkelingen waar bepaalde elementen van duurzame mobiliteit goed zijn vormgegeven. In een aantal interviews nemen overheden, ontwikkelaars en mobiliteitsdienstverleners u mee in hun praktijk: welke dilemma's zij tegenkomen, en hoe zij daarmee omgaan. Zo vertelt Alwin Beernink in een interview over het mobiliteitsconcept bij Strijp-S. De handreiking bevat ook documenten met praktijkvoorbeelden. Bijvoorbeeld over het *mobiliteitsconcept van Merwede*.

Kaders & richtlijnen: informatie over eisen waaraan mobiliteit bij duurzame gebiedsontwikkeling moet voldoen.

Ook bevat de handreiking kaders & richtlijnen die landelijk gelden en dus voor iedere gebiedsontwikkeling relevant zijn. *Kaders* zijn – mits vastgesteld – dwingend van aard. Het is daarom van belang dat er nieuwe kaders komen die ruimte maken voor een vernieuwende omgang met mobiliteit en duurzame gebiedsontwikkeling. Van *richtlijnen* kan worden afgeweken. Ze zijn gebaseerd op het gemiddelde van Nederland, en daardoor vaak niet relevant voor duurzame gebiedsontwikkelingen. CROW ziet een rol voor zichzelf in de ontwikkeling van kaders & richtlijnen voor mobiliteit bij duurzame gebiedsontwikkeling.

Voorbeelden van beleid: illustratie van het soort beleid waar mobiliteit in gebiedsontwikkeling mee te maken kan krijgen

Daarnaast bevat de handreiking voorbeelden van beleid op nationaal, regionaal, gemeentelijk, gebieds- of projectniveau dat niet op iedere gebiedsontwikkeling van toepassing is, maar wel een beeld geeft van welk type beleid van toepassing kan zijn. Bijvoorbeeld de *omgevingsvisie van het Utrechtse Beurskwartier*, de *mobiliteitsvisie van Zwolle* en de *Rotterdamse Fietskoers*.

Achtergrondinformatie: informatie voor wie meer wil weten

Ten slotte bevat de handreiking allerhande aanvullende informatie. Het gaat voornamelijk om kennisdocumenten. Bijvoorbeeld de *TOD-standard* en de *handreiking Gebiedsontwikkeling van de Metropoolregio Amsterdam*.

De handreiking is nog in ontwikkeling. De komende periode voegen we meer relevante documentatie toe. Ook werken we toe naar een netwerkfunctie. Zo kunt u contact opnemen met mensen met voor u relevante kennis en ervaring.

Dilemma

Hoe zorg ik dat de verschillende partijen in mijn gebied samenwerken en de kosten van gemeenschappelijke (mobiliteits)voorzieningen dragen? En hoe borg ik de kwaliteit van mobiliteitsdiensten in het gebied?

De handreiking is bruikbaar voor alle gebiedsontwikkelingen waar men iets anders wil dan wat tot nu toe gebruikelijk was

“Als je dilemma’s maar vanuit één sector blijft benaderen, is het lastig buiten de bestaande systemen te denken. Waar stromen elkaar kruisen, zitten de kansen.”

Alwin Beernink,
gemeente Eindhoven, over Strijp-S

In de handreiking onderscheiden we verschillende gebiedstypologieën

Een gebiedsontwikkeling in een stadscentrum direct naast een groot ov-knooppunt gaat anders met mobiliteit om dan een ontwikkeling in landelijk gebied. De handreiking bevat verschillende soorten *gebiedstypologieën*. In de praktijkvoorbeelden komen verschillende soorten gebieden aan bod: van hoogstedelijk tot landelijk en van woongebieden tot productielocaties. In de doorontwikkeling van de handreiking werken we de gebiedstypologieën verder uit. Dan wordt het ook mogelijk om informatie te filteren op de door de gebruiker gewenste gebiedstypologie.

Doe mee

Bij de totstandkoming van de eerste versie van de handreiking waren publieke én private partijen betrokken.

De komende tijd ontwikkelt CROW de handreiking verder door. Met en voor professionals in het veld: overheden, ontwikkelaars en dienstverleners. Wilt u meewerken? Heeft u relevante documentatie voor de handreiking? Of wilt u aanwezig zijn bij één van de bijeenkomsten rondom deze handreiking waarin we kennis en uitdagingen delen en partijen met elkaar in contact brengen?

Neem dan contact op met Frans.Bekhuis@crow.nl.

[Naar de handreiking](#)

Frans Bekhuis
CROW

Paul Steeneken
CROW

Maite Huiskamp
CROW

Koen Faber
CROW

Barend Jansen
Provincie Zuid-Holland

Eileen van Kesteren
Provincie Utrecht

Mark Verbeet
Gemeente Utrecht

Syb Tjepkema
Gemeente Zwolle

Bob Guldemon
BPD

John Blonk
BouwN

Margriet Schepman
Neprom

Robert Boshouwers
Rebel

Hannah Kandel
Rebel

Jesse Hablé
Rebel